

**TET0020 Teema 1. MAKROÖKONOOMIKA AINE JA
MAKROÖKONOOMILISED PÕHINÄITAJAD**

Tehke õige valik! (kui teisiti ei ole öeldud, siis ainult 1 õige vastusvariant!)

1. Inflatsiooniga korrigeeritud SKP näitaja on
 - a) nominaalne SKP
 - b) *per capita* SKP
 - c) reaalne SKP
 - d) ostujõu pariteedi kasutatav SKP
2. Pikal perioodil reaalne SKP ja reaalse SKP kasvumäär
 - a) kasvab; kõigub
 - b) on püsiv; on püsiv
 - c) kasvab; on püsiv
 - d) on püsiv; kõigub
3. Milline järgnevatest majandusnäitajatest on voomuutuja?
 - a) aktsiakurss
 - b) töötutute inimeste arv
 - c) valuutavahetuskursid
 - d) sissetulek
4. Eeldame, et koguprodukt koosneb ainult neljast ühikust õuntest ja kuuest ühikust apelsinidest ning õunaühiku hind on 1 rahaühik ja apelsinide ühikuhind 0,5 rahaühikut. Eeldades, et tegemist on lõpptarbimise toodetega on SKP väärtus:
 - a) 10 puuviljaühikut
 - b) 7 rahaühikut
 - c) 1,5 rahaühikut
 - d) 10 rahaühikut
5. Kui firma müüb oma kaubavarusid (ladustatud tooteid), siis investeeringud ja tarbimine (tarbimiskulutused)
 - a) suurenevad; väheneb
 - b) vähenevad; suureneb
 - c) vähenevad; jääb muutumatuks
 - d) jäävad muutumatuks; suureneb
6. Oletame, et autode komplekteerimistehas ostab erinevaid detaile, sõlmi, agregaatide 10000 rahaühiku eest, maksab tehase töötajatele palka 10000 rahaühikut ning müüb auto 22000 rahaühiku eest (kõik näitajad *per auto*), siis selle tehase poolt loodud lisandväärtus auto kohta on:
 - a) 10 000 rahaühikut (rü)
 - b) 12 000 rü
 - c) 20 000 rü
 - d) 22 000 rü
7. Oletame, et õunte ühikuhind 2002 aastal oli 0,5 rahaühikut ning 1 rahaühik 2009 aastal, samas kui apelsinide ühikuhind oli 1 rahaühik 2002 aastal ja 1,5 rahaühikut 2009. Kui 2002 aastal toodeti 4 ühikut ja 2009 aastal 5 ühikut õunu ning 2002 aastal oli apelsinide toodang 3 ühikut ja 2009 aastal 4 ühikut, siis reaalne SKP oli 2009. aastal 2002 aasta püsivhindades:
 - a) 5 rahaühikut (rü)
 - b) 6,50 rü
 - c) 9,50 rü
 - d) 11 rü
8. Kui jooksevhindades SKP on 5465 miljonit rahaühikut (rü), tarbimiskulutused 3657 miljonit rü, investeeringud on 741 miljonit rü ning avaliku sektori ostud 1098 miljonit rü, siis netoeksport on (miljonit rü):
 - a) 131

- b) – 131
c) 31
d) – 31
9. Kasutatav isiklik tulu (*DPI* or Y_d) võrdub:
a) $C - S$
b) $Y + NX$
c) $Y - \text{isiklikud netomaksud}$
d) $C + I + G$
10. Tarbijahinnaindeks *THI* (*CPI*) arvutatakse:
a) kõikide lõpptoodete ja –teenuste keskmise hinnana
b) nominaalse ja reaalse SKP jagatisena
c) fikseeritud kaaludega ostukorvi maksumuse muutusena võrreldes mingi baasperioodi ostukorvi maksumusega
d) aasta alguse ja aasta lõpu hinnataseme võrdlusena
11. Eeldame, et 2004 aastal maksis keskmise, tüüpilise leibkonna ostukorv 14000 rahaühikut selle aasta jooksvates hindades, seesama ostukorv maksis aga 2009. aasta hindades 21000 rahaühikut. Keskmise tarbija ostukorv, mis osteti 2009. aastal, maksis jooksvates hindades 20000 rahaühikut, samas kui kõnesolev ostukorv oleks maksnud 2004. aasta hindades 15000 rahaühikut. Milline on antud näitajate alusel arvutatud Laspeyres hinnaindeks 2009 aastal kui kasutada aastat 2004 baasaastana:
a) 105 (1,05)
b) ligikaudu 107 (1,07)
c) ligikaudu 133 (1,33)
d) 150 (1,50)
12. Kui 0,7 miljonit inimest on töötud, 14,3 miljonit aga tööga hõivatud ning tööealise rahvastiku arv on 20 miljonit, siis töötuse määr on ligikaudu:
a) 3,5%
b) 4,7%
c) 4,9%
d) 7%
13. Eksogeensed muutujad:
a) on fikseeritud ja mudeli välised
b) määratakse kindlaks mudeli siseselt
c) on mudeli väljundiks
d) selgitatakse mudeli abil
14. Pitsaturu lihtsas nõudluse ja pakkumise mudelis on endogeensed muutujad:
a) pitsa hind ja juustu hind
b) tarbija sissetulek (tarbimiseelarve) ning pitsade müüdud kogus
c) tarbija sissetulek (tarbimiseelarve) ja juustu hind
d) pitsa hind ja pitsade müüdud kogus
15. Paindlike hindade eeldus on mudelis siis hea, kui hindade muutumist mudelis uuritakse,
a) antud ajahetkel
b) aastast aastas
c) pikal perioodil
d) lühiperioodil
17. Makrolandia riigis olid residentide ja mitteresidentide arvepidamise põhinäitajad riigi majandusterritooriumil 2010. aastal (baasaastal) järgmised:
keskvalitsuse kaupade ja teenuste ostud	200 miljonit
kohalike omavalitsuste kulutused	180 miljonit
KMP (kodumajapidamiste) eratarbimiskulutused	600 miljonit
erasektori uusehitusinvesteeringud	180 miljonit
erafirmade kapitalikaupade (uute tootmisvahendite) ostud	55 miljonit

muutused eraettevõtete kaubavarudes	20 miljonit
import	155 miljonit
eksport	100 miljonit
(erasektori) töötajate palgad, töötasud	540 miljonit
KMP (kodumajapidamiste) renditulud	15 miljonit
netointressid (KMP poolt teenitud)	5 miljonit
mittekorporatiivsete ettevõtete kasum (omanikutulu)	145 miljonit
korporatiivsete ettevõtete kasum	395 miljonit
korporatsioonide jaotamata kasumid	300 miljonit
korporatsioonide kasumimaksud	70 miljonit
isiklikud maksud (üksikisiku tulumaks)	175 miljonit
valitsuse tulusiirded kodumajapidamistele (transferdid)	35 miljonit
kaudsed (äri)maksud	30 miljonit
amortisatsioon (kapitali tarbimiskulu)	50 miljonit
esmased netotulud (netosissetulekud) välismaalt	– 50 miljonit

(NB! Näidake põhilised arvutusvalemid ja arvutuslikud tehted)

A. sisemajanduse koguprodukt SKP tarbimismeetodil (kulumeetodil)

Vastus: SKP=

B. rahvamajanduse (rahvuslik) koguprodukt RKP

Vastus: RKP=.....

C. tootmistegurite omanike poolt majandusterritooriumil teenitud esmased personaalsed/isiklikud (teguri)tulud Y kokku

Vastus: Y=.....

D. tootmistegurite omanike isiklik (personaalne) kasutatav tulu Y_d majandusterritooriumi käsitluses

Vastus: Y_d =.....

E. kui suured olid tootmistegurite omanike isiklikud ehk erasäästud Makrolandia majandusterritooriumil?

Vastus: säästud S =

18. Makrolandia riigis olid residentide ja mitteresidentide arvepidamise põhinäitajad riigi majandusterritooriumil järgmised:

KMP (kodumajapidamiste) renditulud	15 miljonit
netointressid (KMP poolt teenitud)	5 miljonit
mittekorporatiivsete ettevõtete kasum (omanikutulu)	145 miljonit
korporatsioonide jaotamata kasumid	300 miljonit
korporatiivsete ettevõtete aktsionäride dividendid	25 miljonit
korporatsioonide kasumimaksud	70 miljonit
isiklikud maksud (üksikisiku tulumaks)	175 miljonit
valitsuse tulusiirded kodumajapidamistele (transferdid)	35 miljonit
kaudsed (äri)maksud	30 miljonit
amortisatsioon (kapitali tarbimiskulu)	50 miljonit
esmased netotulud (netosissetulekud) välismaalt	+ 50 miljonit

(NB! Näidake põhilised arvutusvalemid ja arvutuslikud tehted)

A. Kui suured on erasektori palgad, töötasud, kui Makrolandia SKP=1180 miljonit

Vastus: palgad =

B. kui suur on kodumajapidamiste kasutatav tulu Y_d

Vastus: Y_d

C. sisemajanduse koguprodukt SKP sissetulekumeetodil (tulumeetodil)

Vastus: SKP=.....

D. kui suur on Makrolandia rahvamajanduse koguprodukt RKP

Vastus: RKP =

19. Jüri, Mari ja Georgi kulutuste mudel on esitatud järgnevas tabelis:

	Ühikuhind	Ühikuhind	Ühikuhind	Aastas ostetud ühikuid aastal (ostukorv)		
	aastal 1	aastal 2	aastal 3	Jüri	Mari	Georg
kaup A	10	15	20	26	20	20
kaup B	5	5	10	8	10	12
kaup C	9	7	5	20	30	22
kaup D	15	30	60	30	13	20

Kasutades eelmist aastat baasaastana, arvutage hinnaindeksid (HI) tüüpilise, keskmise tarbija jaoks, eeldades et kõigi tarbimismudel (ostukorv) jääb samaks kõikidel aastatel.

a) keskmise tarbija ostukorvi maksumus aastatael 1, 2 ja 3:

Vastus: 1.aastal =, 2.aastal =, 3. aastal =

b) tüüpilise (keskmise) tarbija hinnaindeks teisel aastal, võttes baasaastaks eelmise aasta (näidake arvutused!):

tüüpilise tarbija 2.aasta HI =,

c) tüüpilise (keskmise) tarbija hinnaindeks kolmandal aastal, võttes baasaastaks eelmise aasta (näidake arvutused!):

tüüpilise tarbija 3. aasta HI =

20. Alljärgnevas tabelis on esitatud tüüpilise tarbija ostukorvi struktuur (tarbitavate hüviste osakaal) esimesel uuritava aastal

Hüvis	Osakaal tüüpilise tarbija ostukorvis 1-sel aastal	Hüvise ühikuhinna muutus teisel aastal võrreldes 1-se aastaga	Hüvise ühikuhinna muutus kolmandal aastal võrreldes 2-se aastaga
A	20%	+5%	+10%
B	10%	- 5%	0%
C	15%	+10%	+5%
D	30%	- 12,5%	- 5%
E	25%	+25%	+10%

a) eeldades et tüüpilise tarbija ostukorvi struktuur (hüviste osakaal) teisel ja kolmandal aastal võrreldes esimesega ei muutu, arvutage, milline on 2-se aasta tarbijahinnaindeks kui baasaastaks on aasta 1.

V.: $THI_{2aastal}$ =

b) samadel eeldustel nagu punktis a) arvutage, milline on 3-nda aasta tarbijahinnaindeks

kui baasaastaks on eelmine aasta

V.: $THI_{3aastal} = \dots\dots\dots$

c) samadel eeldustel nagu punktis a) arvutage, milline on 3-nda aasta tarbijahinnaindeks kui baasaastaks on aasta 1

V.: $THI_{3aastal} = \dots\dots\dots$

21. Lahendage ülesanne, näidake põhilised valemid ning arvutused.

Oletame, et Makrolandia riigis on 20 protsenti rahvastikust alla 16 aasta vanad või pensionieas. Riigi tööealisest rahvastikust moodustavad naised 40 protsenti ja mehed 60 protsenti. Naiste tööjõus osalemise määr (aktiivsuse määr) LFPR on 75% ja meestel 80%. Kogu Makrolandia elanikkond on 125 miljonit inimest. Meestest töötab 42 miljonit, naistest on aga ilma tööta 3,36 miljonit naist. Vastake järgmistele küsimustele.

a) meestest on ilma tööta (töötud) miljonit meest

b) naistest töötab miljonit naist

c) Makrolandia töötuse määr on %

d) kui eeldame, et loomulik töötuse määr on 6%, siis tsükliliselt töötuid on miljonit inimest

TET0020 Teema 1. MAKROÖKONOOMIKA AINE JA MAKROÖKONOOMILISED PÕHINÄITAJAD

Tehke õige valik! (kui teisiti ei ole öeldud, siis ainult 1 õige vastusvariant!)

1. Inflatsiooniga korrigeeritud SKP näitaja on
 - a) nominaalne SKP
 - b) *per capita* SKP
 - c) **reaalne SKP**
 - d) ostujõu pariteedi kasutatav SKP
2. Pikal perioodil reaalne SKP ja reaalse SKP kasvumäär
 - a) **kasvab; kõigub**
 - b) on püsiv; on püsiv
 - c) kasvab; on püsiv
 - d) on püsiv; kõigub
3. Milline järgnevatest majandusnäitajatest on voomuutuja?
 - a) aktsiakurss
 - b) töötutute inimeste arv
 - c) valuutavahetuskursid
 - d) **sissetulek**
4. Eeldame, et koguprodukt koosneb ainult neljast ühikust õuntest ja kuuest ühikust apelsinidest ning õunaühiku hind on 1 rahaühik ja apelsinide ühikuhind 0,5 rahaühikut. Eeldades, et tegemist on lõpptarbimise toodetega on SKP väärtus:
 - a) 10 puuviljaühikut
 - b) **7 rahaühikut** **$SKP = 4 \times 1 + 6 \times 0,5 = 7$**
 - c) 1,5 rahaühikut
 - d) 10 rahaühikut
5. Kui firma müüb oma kaubavarusid (ladustatud tooteid), siis investeeringud ja tarbimine (tarbimiskulutused)
 - a) suurenevad; väheneb
 - b) **vähenevad; suureneb**
 - c) vähenevad; jääb muutumatuks
 - d) jäävad muutumatuks; suureneb
6. Oletame, et autode komplekteerimistehas ostab erinevaid detaile, sõlmi, agregaat 10000 rahaühiku eest, maksab tehase töötajatele palka 10000 rahaühikut ning müüb auto 22000 rahaühiku eest (kõik näitajad *per auto*), siis selle tehase poolt loodud lisandväärtus auto kohta on:
 - a) 10 000 rahaühikut (rü)
 - b) **12 000 rü** **$VA = 22000 - \text{vahetoodang ehk } 10000 = 12\,000 \text{ rü}$**
 - c) 20 000 rü
 - d) 22 000 rü
7. Oletame, et õunte ühikuhind 2002 aastal oli 0,5 rahaühikut ning 1 rahaühik 2009 aastal, samas kui apelsinide ühikuhind oli 1 rahaühik 2002 aastal ja 1,5 rahaühikut 2009. Kui 2002 aastal toodeti 4 ühikut ja 2009 aastal 5 ühikut õunu ning 2002 aastal oli apelsinide toodang 3 ühikut ja 2009 aastal 4 ühikut, siis reaalne SKP oli 2009. aastal 2002 aasta püsivhindades:
 - a) 5 rahaühikut (rü)
 - b) **6,50 rü** **$\text{õun } 5 \times 0,5 + \text{apelsin } 4 \times 1 = 6,5 \text{ rü (kogused 2009 ja hinnad 2002)}$**
 - c) 9,50 rü
 - d) 11 rü

8. Kui jooksevhindades SKP on 5465 miljonit rahaühikut (rü), tarbimiskulutused 3657 miljonit rü, investeeringud on 741 miljonit rü ning avaliku sektori ostud 1098 miljonit rü, siis netoeksport on (miljonit rü):
- 131
 - 131
 - 31
 - 31** $SKP = C + I + G + NX$ $5465 = 3657 + 741 + 1098 + NX$ $NX = -31$
9. Kasutatav isiklik tulu (DPI or Y_d) võrdub:
- $C - S$
 - $Y + NX$
 - $Y - \text{isiklikud netomaksud}$**
 - $C + I + G$
10. Tarbijahinnaindeks THI (CPI) arvutatakse:
- kõikide lõpptoodete ja -teenuste keskmise hinnana
 - nominaalse ja reaalse SKP jagatisena
 - fikseeritud kaaludega ostukorvi maksumuse muutusena võrreldes mingi baasperioodi ostukorvi maksumusega**
 - aasta alguse ja aasta lõpu hinnataseme võrdlusena
11. Eeldame, et 2004 aastal maksis keskmise, tüüpilise leibkonna ostukorv 14000 rahaühikut selle aasta jooksvates hindades, seesama ostukorv maksis aga 2009. aasta hindades 21000 rahaühikut. Keskmise tarbija ostukorv, mis osteti 2009. aastal, maksis jooksvates hindades 20000 rahaühikut, samas kui kõnesolev ostukorv oleks maksnud 2004. aasta hindades 15000 rahaühikut. Milline on antud näitajate alusel arvutatud Laspeyres hinnaindeks 2009 aastal kui kasutada aastat 2004 baasaastana:
- 105 (1,05)
 - ligikaudu 107 (1,07)
 - ligikaudu 133 (1,33)
 - 150 (1,50)** $(21000/14000) \times 100 = 150$ NB! fikseeritud ostukorviga hinnaindeks
12. Kui 0,7 miljonit inimest on töötud, 14,3 miljonit aga tööga hõivatud ning tööealise rahvastiku arv on 20 miljonit, siis töötuse määr on ligikaudu:
- 3,5% $\text{töötuse määr} = [\text{töötud} / (\text{töötud} + \text{töötavad})] \times 100$
 - 4,7%** $(0,7 / (0,7 + 14,3)) \times 100 = 4 \frac{2}{3} \text{ protsenti} = 4,666 \text{ protsenti}$
 - 4,9%
 - 7%
13. Eksogeensed muutujad:
- on fikseeritud ja mudeli välised**
 - määratakse kindlaks mudeli siseselt
 - on mudeli väljundiks
 - selgitatakse mudeli abil
14. Pitsaturu lihtsas nõudluse ja pakkumise mudelis on endogeensed muutujad:
- pitsa hind ja juustu hind
 - tarbija sissetulek (tarbimiseelarve) ning pitsade müüdud kogus
 - tarbija sissetulek (tarbimiseelarve) ja juustu hind
 - pitsa hind ja pitsade müüdud kogus**
15. Paindlike hindade eeldus on mudelis siis hea, kui hindade muutumist mudelis uuritakse,
- antud ajahetkel
 - aastast aastasse
 - pikal perioodil**
 - lühiperioodil

17. Makrolandia riigis olid residentide ja mitteresidentide arvepidamise põhinäitajad riigi majandusterritooriumil 2010. aastal (baasaastal) järgmised:

keskvalitsuse kaupade ja teenuste ostud	200 miljonit
kohalike omavalitsuste kulutused	180 miljonit
KMP (kodumajapidamiste) eratarbimiskulutused	600 miljonit
erasektori uusehitusinvesteeringud	180 miljonit
erafirmade kapitalikaupade (uute tootmisvahendite) ostud	55 miljonit
muutused eraettevõtete kaubavarudes	20 miljonit
import	155 miljonit
eksport	100 miljonit
(erasektori) töötajate palgad, töötasud	540 miljonit
KMP (kodumajapidamiste) renditulud	15 miljonit
netointressid (KMP poolt teenitud)	5 miljonit
mittekorporatiivsete ettevõtete kasum (omanikutulu)	145 miljonit
korporatiivsete ettevõtete kasum	395 miljonit
korporatsioonide jaotamata kasumid	300 miljonit
korporatsioonide kasumimaksud	70 miljonit
isiklikud maksud (üksikisiku tulumaks)	175 miljonit
valitsuse tulusiirded kodumajapidamistele (transferdid)	35 miljonit
kaudsed (äri)maksud	30 miljonit
amortisatsioon (kapitali tarbimiskulu)	50 miljonit
esmased netotulud (netosissetulekud) välismaalt	– 50 miljonit

(NB! Näidake põhilised arvutusvalemid ja arvutuslikud tehted)

A. sisemajanduse koguprodukt SKP **tarbimismeetodil** (kulumeetodil)

Vastus: $SKP = C + I + G + (X - M) = 600 + (180 + 55 + 20) + (200 + 180) + (100 - 155) = 1180$ miljonit

B. rahvamajanduse (rahvuslik) koguprodukt RKP

Vastus: $RKP = SKP \pm \text{esmased netotulud välismaalt} = 1180 - 50 = 1130$ miljonit

C. tootmistegurite omanike poolt majandusterritooriumil teenitud esmased personaalsed/isiklikud (teguri)tulud Y kokku

Vastus: $Y = \text{palgad} + \text{rendid} + \text{intressid} + \text{omanikutulu} + \text{dividendid} = 540 + 15 + 5 + 145 + 25 = 730$ miljonit,

sest korporatiivsete ettevõtete aktsionäride dividendid $= 395 - 300 - 70 = 25$ miljonit

D. tootmistegurite omanike isiklik (personaalne) kasutatav tulu Y_d majandusterritooriumi käsitluses

Vastus: $Y_d = Y - \text{isiklikud netomaksud} = 730 - (175 - 35) = 590$ miljonit

E. kui suured olid tootmistegurite omanike isiklikud ehk erasäästud Makrolandia majandusterritooriumil?

Vastus: säästud $S = \text{kasutatav tulu} - C = 590 - 600 = -10$ miljonit (negatiivsed erasäästud, sest kasutatav tulu Y_d on väiksem kui tarbimiskulutused C)

18. Makrolandia riigis olid residentide ja mitteresidentide arvepidamise põhinäitajad riigi majandusterritooriumil järgmised:

KMP (kodumajapidamiste) renditulud	15 miljonit
netointressid (KMP poolt teenitud)	5 miljonit
mittekorporatiivsete ettevõtete kasum (omanikutulu)	145 miljonit
korporatsioonide jaotamata kasumid	300 miljonit
korporatiivsete ettevõtete aktsionäride dividendid	25 miljonit
korporatsioonide kasumimaksud	70 miljonit
isiklikud maksud (üksikisiku tulumaks)	175 miljonit
valitsuse tulusiirded kodumajapidamistele (transferdid)	35 miljonit
kaudsed (äri)maksud	30 miljonit
amortisatsioon (kapitali tarbimiskulu)	50 miljonit
esmased netotulud (netosissetulekud) välismaalt	+ 50 miljonit

(NB! Näidake põhilised arvutusvalemid ja arvutuslikud tehted)

A. Kui suured on erasektori palgad, töötasud, kui Makrolandia SKP=1180 miljonit

Vastus: palgad = $1180 - [(15+5+145+(300+25+70))+30+50] = 540$ miljonit

SKP = (palgad+rendid+intressid+omanikutulu+korporatiivsed kasumid) + kaudsed maksud + amortisatsioon

B. kui suur on kodumajapidamiste kasutatav tulu Y_d

Vastus: $Y_d = (\text{palgad} + \text{rendid} + \text{intressid} + \text{omanikutulu} + \text{dividendid}) - (\text{isiklikud netomaksud}) = (540+15+5+145+25) - (175 - 35) = 730 - 140 = 590$ miljonit

C. sisemajanduse koguprodukt SKP sisetulekumeetodil (tulumeetodil)

Vastus: SKP = esmased tootmisteguritulud + kaudsed ärimaksud + amortisatsioon = $(540+15+5+145+(300+25+70))+30+50 = 1180$ miljonit

D. kui suur on Makrolandia rahvamajanduse koguprodukt RKP

Vastus: RKP = SKP ± netotulu välismaalt = $1180+50=1230$ miljonit

19. Jüri, Mari ja Georgi kulutuste mudel on esitatud järgnevas tabelis:

	Ühikuhind	Ühikuhind	Ühikuhind	Aastas ostetud ühikuid aastal (ostukorv)			Tüüpiline tarbija
	aastal 1	aastal 2	aastal 3	Jüri	Mari	Georg	keskmine
kaup A	10	15	20	26	20	20	22
kaup B	5	5	10	8	10	12	10
kaup C	9	7	5	20	30	22	24
kaup D	15	30	60	30	13	20	21

Kasutades eelmist aastat baasaastana, arvutage hinnaindeksid (HI) tüüpilise, keskmise tarbija jaoks, eeldades et kõigi tarbimismudel (ostukorv) jääb samaks kõikidel aastatel.

a) keskmise tarbija ostukorvi maksumus aastatel 1, 2 ja 3:

Vastus: 1.aastal = $10 \times 22 + 5 \times 10 + 9 \times 24 + 15 \times 21 = 801$

2.aastal = $15 \times 22 + 5 \times 10 + 7 \times 24 + 30 \times 21 = 1178$

3. aastal = $20 \times 22 + 10 \times 10 + 5 \times 24 + 60 \times 21 = 1920$

b) tüüpilise (keskmise) tarbija hinnaindeks teisel aastal, võttes baasaastaks eelmise aasta (näidake arvutused!):

tüüpilise tarbija 2.aasta HI = $(1178 / 801) \times 100 = 147,0661 \approx 147,1$

$$\text{Tarbijahinnaindeks}_{THI} = \frac{\text{uuritava perioodi ostukorvi maksumus}}{\text{baasperioodi ostukorvi maksumus}} \circ 100$$

c) tüüpilise (keskmise) tarbija hinnaindeks kolmandal aastal, võttes baasaastaks eelmise aasta (näidake arvutused!):

tüüpilise tarbija 3. aasta HI = $(1920 / 1178) \times 100 = 162,9881 \approx 163$

$$\text{Tarbijahinnaindeks}_{THI} = \frac{\text{uuritava perioodi ostukorvi maksumus}}{\text{baasperioodi ostukorvi maksumus}} \circ 100$$

20. Alljärgnevas tabelis on esitatud tüüpilise tarbija ostukorvi struktuur (tarbitavate hùviste osakaal) esimesel uuritava aastal

Hüvis	Osakaal tüüpilise tarbija ostukorvis 1-sel aastal	Hüvise ühikuhinna muutus teisel aastal võrreldes 1-se aastaga	Hüvise ühikuhinna muutus kolmandal aastal võrreldes 2-se aastaga
A	20% 20.-	+5% 21.-	+10% 23,1
B	10% 10.-	– 5% 9,5	0% 9,5
C	15% 15.-	+10% 16,5	+5% 17,325
D	30% 30.-	– 12,5% 26,25	– 5% 24,9375
E	25% 25.-	+25% 31,25	+10% 34,375

Ostukorvi maksumus 100.- 104,5 109,2375

a) eeldades et tüüpilise tarbija ostukorvi struktuur (hüviste osakaal) teisel ja kolmandal aastal võrreldes esimesega ei muutu, arvutage, milline on 2-se aasta tarbijahinnaindeks kui baasaastaks on aasta 1.

$$V.: THI_{2aastal} = (104,5 / 100) \times 100 = 104,5$$

$$Tarbijahinnaindeks_{THI} = \frac{\text{uuritava perioodi ostukorvi maksumus}}{\text{baasperioodi ostukorvi maksumus}} \circ 100$$

b) samadel eeldustel nagu punktis a) arvutage, milline on 3-nda aasta tarbijahinnaindeks kui baasaastaks on eelmine aasta

$$V.: THI_{3aastal} = (109,2375 / 104,5) \times 100 = 104,5$$

$$Tarbijahinnaindeks_{THI} = \frac{\text{uuritava perioodi ostukorvi maksumus}}{\text{baasperioodi ostukorvi maksumus}} \circ 100$$

c) samadel eeldustel nagu punktis a) arvutage, milline on 3-nda aasta tarbijahinnaindeks kui baasaastaks on aasta 1

$$V.: THI_{3aastal} = (109,2375 / 100,0) \times 100 = 109,2$$

$$Tarbijahinnaindeks_{THI} = \frac{\text{uuritava perioodi ostukorvi maksumus}}{\text{baasperioodi ostukorvi maksumus}} \circ 100$$

21. Lahendage ülesanne, näidake põhilised valemid ning arvutused.

Oletame, et Makrolandia riigis on 20 protsenti rahvastikust alla 16 aasta vanad või pensionieas.

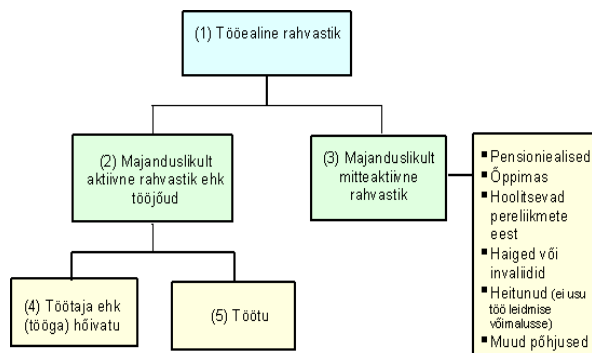
Riigi tööealisest rahvastikust moodustavad naised 40 protsenti ja mehed 60 protsenti.

Naiste tööjõus osalemise määr (aktiivsuse määr) LFPR on 75% ja meestel 80%.

Kogu Makrolandia elanikkond on 125 miljonit inimest.

Meestest töötab 42 miljonit, naistest on aga ilma tööta 3,36 miljonit naist.

Vastake järgmistele küsimustele.

Tööealine rahvastik on 80% kogurahvastikust ehk $0,8 \times 125 = 100$ miljonit.

Sellest naised 40 % 100st = 40 miljonit ja mehed 60% 100st = 60 miljonit.

$$\text{Tööjõus osalemise määr } LFPR = \frac{\text{tööjõud}}{\text{tööealine rahvastik}} \circ 100$$

Naisi on tööjõus $0,75 \times 40 = 30$ miljonit, mehi on tööjõus $0,8 \times 60 = 48$ miljonit

Tööjõud kokku on naised + mehed = $30 + 48 = 78$ miljonit

a) meestest on ilma tööta (töötud) $48 - 42 = 6$ miljonit meest

$$\text{tööjõud (LF)} = \text{töötavad} + \text{töötud}$$

$$\text{töötud} = \text{tööjõud (LF)} - \text{töötavad}$$

$$\text{töötavad} = \text{tööjõud (LF)} - \text{töötud}$$

b) naistest töötab $30 - 3,36 = 26,64$ miljonit naist

Seega töötuid naisi ja mehi kokku $6 + 3,36 = 9,36$ miljonit.

c) Makrolandia töötuse määr on $(9,36 / 78) \times 100 = 12$ %

$$\text{Töötuse määr} = \frac{\text{töötud}}{\text{tööjõud}} \circ 100 = \frac{\text{töötud}}{\text{töötavad (hõivatud)} + \text{töötud}} \circ 100$$

d) kui eeldame, et loomulik töötuse määr on 6%, siis tsükliliselt töötuid on **pooled töötutest ehk $9,36 / 2 = 4,68$ miljonit inimest**

Töötus tervikuna koosneb kahest (suurest) põhjuste grupist: loomulik ehk naturaalne töötus, mida üldjuhul on väga raske või praktiliselt võimatu nulliks muuta ning majandustsükli faasist tingitud tsükliline töötus. Loomulik töötus on põhjustatud töökohtade vahetustest (nn friksionaalne ehk siirdetöötus), majanduse struktuurimuutustest, mistõttu ei ole enam vastavuses tööotsijate ning vabade töökohtade struktuur ning sesoonsest (hooajalisest) töötusest. Reeglina on loomuliku (naturaalse) töötuse määr vahemikus 4-6%.